

SAKIZ'A BİR SEYAHAT*

Selanikli Tevfik

Bundan takrîben iki sene evvel iki ay kadar Dersaâdet'ten infikâkla sevâhil-i Bahr-i Sefîd'de kâin Memâlik-i Osmâniyye'den büyük bir şehre seyahat etmiştim. Burada tesadüf, öteden beri mecbûr-ı iltifâtı olduğum bir zâta mülâkî olmak şerefini hazırladığından esnâ-yı mülâkatta o zât Sakız'a 'azîmet ederek bir müddet orada kalacağı cihetle 'avdetle zamân-ı müsâit bulacak olursam hiç olmazsa birkaç sâ'at Sakız'ı da görmek üzere oraya gelmekliğimi hâtır-nevâzâne bir sûrette emr ü teklîf eylediğinden dört beş gün sonra küçük bir vapur ile Sakız'a müteveccihen hareket etmiştim.

Sakız Cezîresi'nin letâfet-i ab u havasına dâir evvelden pek çok kulak dolgunluğum var idi. Fakat cezîre-yi lâtifenin en ruh-nevâz bir hâli olmak üzere hâtır-nişanım olan bir rivâyet mevcûd idi ki o da cezîreye sefîne ile takarrüp ettikçe insanın çiçek açmış portakal ve limon ağaçlarının ta'tîr eyledikleri bir hava-yı sâfîyi teneffüs ederek kendisini abı, türabı, havası revâyih-i tayyibe ile tahmîr edilmiş bir 'âlem-i safâya kadem-nihâde olmuş zannetmesinden 'ibâret idi.

Böyle bir 'âlem-i safâda insanın ihtisâsatı neden 'ibâret olacağını anlamak merâkî çoktan cây-gîr-i zamîrim olduğundan râkib olduğum vapurun küçüklüğü ve deryanın te'sir-i telâtumu ile başım epeyce sersem olmuş bulunmakla beraber yine Sakız'a bir iki mil mesafe kaldığını kaptandan haber aldığım zamân hemen güverteye seğırttim. Cezîreye epeyce takarrüb edilmiş olduğundan rûzgârın te'sîri kesilmiş, deniz râkid olmuş, zulmet-i leyl arasında gayet uzaklarda hayâl meyal bir iki yerde ziyâ eseri görülmekte bulunmuş idi. Şammemin olanca kuvvetiyle gecenin rutübetli havasını koklamaya başladım. Hani o nefehât-ı cân-fezâdan eser? Hani o rivayet olunan hava-yı 'anber-sirişt?

Zihnimce bir tereddüt hâsıl oldu. Aceb biz Sakız Cezîresi'nden başka bir yere mi takarrüb ediyoruz? Ne oluyor?

* Selânikli Tevfik, "Sakız'a Bir Seyahat", *Sabah*, 6 Kânunuevvel 1895, Nr. 2278, s. 3.

سافزه سياحت

چون غريباً ايکي ته اوله ايکي آي تير
دوسا بدن اعکاسه سواعل بحر سیده. تامل
جاک غنايدون نيوک برشيره سياحت اچشم
پورده تصادف اوله اوله پری عبود الفداي
اوله پری بذاته ملاق اولوق شرفي حاضر لایندن
اشاي ملائکه اوقات سافزه عزيت ايدوک
برعدت اوورده قاجیچی چيله هودنده زمان
ساهد بولمق اولوروسم هیچ اولرسه بر قاج
ساعت سافزی ده کورمه اولورده اولر کیکمی
خاطر توازه برسورده امر و تکلیف ایلدکندن
دوتین کون سکره کوبک بر اوپور ایلد سافزه
منوجاً حرکت اچشم
سافزه چیره مک لطافت آب و هواسته داژ
اولدک چوق اولوق طول و عظم واد ایدی
قطر چیره لطافت اک روحونوز رحل اولوق
اوزره خاطر نشات اولان پروایته جوایدی که
اوده چیرمه سینه ایله قریب ایلدک انسانک
چیبک آیش پورتقال و لیمون افاجلرینک تطعیر
ایلدکاری برهاری ساقی نغس ایدرک کندیسی
آی ، زانی ، هواسی عب رواج طبع ایلدک تمحیر
ایلدش بر خاطر فایه قدمه اداوش فلن ایستدل
عبادت ایدی

بوله رحال سافزه انسانک احتیاساتی نودن
عبادت اولدینجی آلامق سراق چیردن چایکیر
شیرم اولدیندن رساک اولدیم و اوپور کوچکای
و درایت تأثیر نعلی ایله باش ایلد سراسم
اواش و اولد بر ایلد سافزه بر ایکی میل مسافه
قالبی قیود اولد خیر آیدر زمان مانا کورده
سپکریده چیرمه ایلد قریب ایلدش اولدیندن
روز کارک آباری کیش، دگر واک اولش ،
ثلث لیل آرمسته ثابت اولد اولد خيال میل
بر ایکی پرده منیا اثری کورورکده اولمش
ایدی . شامک اولد ایلد قوتیه کیمک مطربلی
هواسی قزلامه باشلام . هالی اولتحات
سازادن ار ؟ هالی اوروایت اولسان هواسی
غیر مرش ؟

دهیمه بر تزد حاصل اولدی . محب بز
سافزه چیره سندن بشقه بره ی قریب ایدوز ؟
نه اولور ؟

قوردهک پانه ایلد عیوب توددی سولدم .
حریف سافزه ایله آتامولی ساحلدهک ایلمار
آرمسته بکری اولور سیدن بری برسور
ایلد بر اختیار دگر توددی اولدیندن سووال
شرفی ایلدینجه شهمه سز دودانلرده تنف
برنیم سنه یزانه حاصل اولش ایلدده فراکن
بوی کورمه کاکه مانت ایشدیر . فاطمه اختیار
قیدوانک تودده وردیکی حواب ایلدینش
اولان حس استیازسنگ درجه سی نظرده
تبعین ایدی . آریچکر دیشیدی که :

سرفردی . ایلد سافزه کیشی سکره ؟
بیم بودده کلیم یکهده شیکهی سرفردم .
پورالک هر یه بی قاریش قاریش بیان بر اختیار
قیدوان ایچون کیمه کوندوز اولمده . هوا
ای کونو بولمده درجه شاشیرق اکنای
اولم .

— اووراسی بیده تصدیق ایدرم . قاناً
بیم توددم پورالشی طریقه بچندن کل سافزه
آلمسته بک زاده قریب ایدر که غایت کوزل
بروانجه حس ایلدیکر ایشدده اوله اولدی
مضطرب اولان معلومات خلاصه اولوق هیچ
بر کوزل وانجه طوع عاشق اولدیندن نشات
اچشمور .

— آی ! سز اوله بروانجه طوع ایدمیکر
ایچون سافزه قریب ایدلانش اولدین حکم
ایشدیکر ؟ اوله ایلدک سافزه قریب ایلدکده
بولد نامزی بیان ایلد سز حق ویرم طوع ایلد
بولد سکر اولسته اولد کیمهی قدر جزومه
باصصوس بوله کیمه وقتی ، ساکن وراکه بر
هواده قریب ایلدیکر ایمان حس اولان کوزل
نوروز سزک ایلدک کورن دماز ایلد و حوزا
ایدی . آی ! سوزلر کیز خاطر لری ، عهدده
قائم قیغیر قیغیر قیغیر بر زمانه ک خاطر ایلی
هیئت کورجه سینه زده ک کئوردی .

— خاطر اکر ی اولرکده ده بچ ایچون بر
سراق اولش ایلدده فقط اولان ایلدده شوراسی
ایضاح ایلدکری استقام ایدرم . سزک ایلد کورل
دی سکر اولسته اول موجود اولدینش بچ
ایلد بر حال بوکیمه اولد نفوس بولتور .

— آک تعلق ایلدکری بوکیمه مخصوص دکدر
چیره اوکوزل نوروزدن محروم اولد اولدی زمان
اولشدر . و عروبتک باشیه سیدی ده لیون
و پورتقال افاجلرینه برشت آک طوس اولدق
اولده موجود ایلد لرحه آتایک یش ایلد سینه
ظرفده کیمه ایلد بر اولش اوئیدر .

پورتقال لیون افاجلرینه اولد بر شاق طوس
اولمش اولمدهدی هیچ شیه ایلدک ذراع طبع
سزی بوکیمه شور ایلدده مست و بهوش ایلدک
درجه د تأثیر کور ستمکدن حال ایلد .

— اختیار قیدوان ایلد و قور اولان محارمه سز
پورده صورت ضرورده منقطع اولدی . بوکیمه
واپورس اولوق ایله کورک کیمه قریب ایلش اولدیندن
قیدوان بول سون قومنده ایلد اشتغال ایلدک
اوزره سوزی کیمه عبور اولش ایدی .
براز سکره قوردا ایلد قومنده سی متعاقب
واپورک دیری شمانت معلومه سیه قدر بحر طوعری
کیدیجه کوزلم کیمه مخصوص و ایمان منظره سی
کوردی .

پورده سکون لیل هر بری ایتیلد ایدر هر کس
دی حواب پوشین داخه طمأنش بولدیندن
بزی واپورن آلال سندان برسکون نام ایلد
قرمه ایصال ایدرک اولدیه سافزه هواسی
نفس ایلدکن بشقه برنی کورمدم .
ایرتی کوی کوزی آیدیم زمان یاز کیمه سی
اولوق مناسبه ایچق بر ایش اولان اولدک

چیره ساندن دیشاری به عطف نظر محس ایلدک
و کورده کوزله خاطر نصیب سنی کورمه خاطر
کندی . باشی اوورادم . فقط نظرم موجنا
سرت اولدین بر منظره تصادف ایلدی . اسکی
و ضیق و اشباب جازیشیرک انعامندن رسوقان ایلدیم
در حال چیره دن ایچری سیکدم . ایله می کیدم .
سوقله سیدم . براز پوروجه سواقک منظره سی
دک شوب اولدیه ساده اطلاقه سزا کینتیه بر
سوقاق حالی کلبه قطع منباشته قدر دوام
ایلدیم . بیغی قوی اطرافنده نصف داژه شکانده
پایش بر جاده ایله میسی ، قادی بری منتظم .
بوخادنی نقطه منباش اولان ساحل بحر غدر
طی ایشکون سکره بول قیوب بولدده
چیره مک اولدک جهته طوعری بویرکده
باشلام .

سراج ضرورده تربیت ایلدش جابل قادی بری
بر طاق طار سوزا فلدن کیمک سکره بریدانه
بیدم . قارشیه اسکی اسولده برقله کت قیوس
دچاروی ، سول طرفه ایلدیه مکمل بر
حکومت اوزانی ، اووراده بر طاق تاهل ،
آجامل اصات ایلدی . نیدای باشدن پانه
کوردکن سکره قلمک بری ایلدیه بولان
برایکی قیوسدن مرور ایدرک داخله کیدم .
کوک بورده کورک قصه ک ایلدیه ایلدیه
قلم خاطر ایلدیه کوردم که بر طاقی منتقام
ور طاقی ده خراب ایدی ! ایله خرابی خاک
غیر آکار حرکت اوز اولدی سکره خاطر
کندی .

صباح خیزه می سرچری
سلاخیکی توفیق

Sabah, 6 Kânunuevvel 1895, Nr. 2278.

Kaptanın yanına yanaşıp tereddüdümü söyledim. Herif Sakız ile Anadolu sâhilindeki limanlar arasında yirmi otuz seneden beri seyr ü sefer eden bir ihtiyâr deniz kurdu olduğundan bu su'âl-i garîbimi iştince şüphesiz dudaklarından hafîf bir tebessüm-i müstehziyâne hâsıl olmuş ise de karanlık bunu görmekliğime mümânaat eylemiştir. Filhakîka ihtiyar kaptanın tereddüdüne verdiği cevap gıcıklanmış olan hiss-i istihzâsının derecesini nazarımda ta'yîn etti. Adamcağız demişti ki:

-Siz şimdiye kadar Sakız'a gelmiş misiniz? Benim bu def'a gelişim belki de bininci seferimdir. Buraların her cihetini karış karış bilen bir ihtiyar kaptan için gece, gündüz olsa da hava, iyi kötü bulunsa da zerrece şaşırma imkânı olamaz.

-Orasını ben de tasdîk ederim. Zâten benim tereddüdüm buralarını tanıdığımdan değil. Sakız Adasına pek ziyâde takarrüb eden gece gâyet güzel bir râyiha hissedildiği hakkında öteden beri mazbûtum olan ma'lûmâtın hilâfına olarak hiçbir güzel râyiha duymamış olduğumdan neş'et etmiştir.

-Ay! Siz öyle bir râyiha duymadığınız için mi Sakız'a takarrüb edilmemiş olduğunuzu hükmeylemişsiniz? Öyle ise eski Sakız'a takarrüb etmemekte bulunduğumuzu beyân ile size hak vereyim. Doğrusu ya! Bundan sekiz on sene evveline gelinceye kadar cezîreye bâhusus böyle gece vakti, sâkin ve râkid bir havada takarrüb edildiği zamân hissolunan güzel kokular sizin işittiğinizden daha ziyâde rûh-nevâz idi. Ah! Sözleriniz hatıralarımı, hem de kanımın fıkır fıkır kaynadığı bir zamândaki hâtîrâtımı hey'et-i mecmuasıyla zihnime getirdi.

-Hâtîrâtınızı öğrenmek de benim için bir merâk olmuş ise de fakat evvel emirde şurasını îzâh etmenizi istirhâm ederim. Sizin ifadenizle dahi sekiz on sene evvel mevcûd olduğu tahakkuk eden bir hal bu gece neden mefkûd bulunuyor.

-Onun fıkdanı yalnız bu geceye mahsûs değildir. Cezire o güzel kokulardan mahrûm olalı epey zaman olmuştur. Bu mahrûmiyetin başlıca sebebi de

limon ve portakal ağaçlarına bir hastalık ‘ârız olarak evvelce mevcüd milyonlarca ağacın beş altı sene zarfında külliyyen fenâ-pezir olmuş olmasıdır.

Portakal limon ağaçlarına öyle bir fenâlık ‘ârız olmamış olsaydı hiç şüphe etmem ki revâyih-i tayyibe sizi bu gece şuracıkta mest ü bî-hüş edecek derecede te’sir göstermekten hâli kalmaz idi.

İhtiyar kaptan ile vuku’ bulan muhâveremiz burada sûret-i zarûriyyede münkatı’ oldu. Çünkü vapurumuz artık limana gereği gibi takarrüb etmiş olduğundan kaptan bütün bütün kumanda ile iştigâl etmek üzere sözü kesmeye mecbûr olmuş idi.

Biraz sonra “Fonda!” kumandasını müteâkib vapurun demiri şemâtet-i ma’lûmesiyle ka’r-ı bahre doğru gittikçe gözlerim geceye mahsûs bir liman manzarası gördü.

Perde-i sükûn-ı leyl her yeri istîlâ ederek herkes dahi hâb-nüşîn-i rahata dalmış olduğundan bizi vapurdan alan sandal bir sükûn-ı tâm ile karaya îsâl ederek o gece Sakız’ın havasını teneffüs etmekten başka bir şey göremedim.

Ertesi günü gözümü açtığım zamân yaz gecesi olmak münâsebetiyle açık bırakılmış olan odanın penceresinden dışarıya ‘atf-ı nazar tecessüs etmek ve gündüz gözüyle Sakız kasabasını görmek hâtırıma geldi. Başımı uzattım fakat nazarım mûcib-i meserret olacak bir manzaraya tesâdüf etmedi. Eski ve dayyık ve ahşap çarşıların aksâmından bir sokak! Başımı derhâl pencereden içeri çektim, elbisemi giydim. Sokağa çıktım. Biraz yürüyünce sokağın manzarası değişip oldukça cadde ittîlâkına sezâ genişçe bir sokak hâlini almasıyla nokta-yı müntehâsına kadar devam ettim. Beyzi koy etrafında nısf-ı dâire şeklinde yapılmış bir cadde! Ebniyesi, kaldırımı muntazam. Bu caddeyi nokta-yı müntehâsı olan sâhil-i bahre kadar tayyettikten sonra yol kırıp bu def’a da cezîrenin öteki cihetine doğru yürümeye başladım.

Murabba’ sûretinde tertîb edilmiş çakıl kaldırımlı birtakım dar sokaklardan geçtikten sonra bir meydana çıktım. Karşıma eski usûlde bir kal’enin kapısı, duvarları, sol tarafıma bakınca mükemmel bir hükûmet konağı, uzakta birtakım haneler, ağaçlar isâbet eyledi. Meydânı baştan başa gezdikten sonra kal’enin birbiri içinde bulunan bir iki kapısından mürûr ederek dâhiline girdim. Gerek burada ve gerek kasabanın içerisinde iki kısım haneler ile ebniye gördüm ki birtakımı muntazam ve birtakımı da harâb idi! Ebniye-yi harâbî-nümânın bakiye-yi âsâr-ı hareket-i arz olduğu sonradan hâtırıma geldi.

Sabah Gazetesi Ser-Muharriri Selânikli Tevfik